

Tallenne litteroituna

Reiluutta omaishoitajille – eurovaalipodcast

6. jakso, vieraana kansanedustaja Maria Guzenina SDP

Omaishoitajaliiton haastattelija, suunnittelija Pilvi Nummelin: Tervetuloa tänne *Reiluutta omaishoitajille* -eurovaalitpodcastiin keskustellaan täällä ehdokkaiden kanssa eurovaaleista omaishoidon näkökulmasta. Mun nimi on **Pilvi Nummelin** ja olen suunnittelijana Omaishoitajaliitolla, ja mulla on tänään vieraana **Maria Guzenina**, joka on ehdoilla eurovaaleissa. Voit ensin vähän esitellä itseäsi ja kertoa miten omaishoito on koskettanut?

Europarlamenttiehdokas Maria Guzenina: Mä oon viidennen kauden kansanedustaja. Myöskin kuntapolitiikassa ja aluepolitiikassa mukana. Mä oon eduskunnassa suuren valiokunnan varapuheenjohtaja perustuslakivaliokunnassa jäsenenä ja Espoon kaupunginhallituksen varapuheenjohtaja, aluehallituksen varapuheenjohtaja eli aika monta erilaista roolia, mutta kaikissa niissä omaishoitajan asia on tullut kyllä hyvin likelle.

Espoolaisena kansanedustajana ja kaupunginvaltuutettuna, niin meillä on ollut aina budjettineuvotteluissa poliitikkojen kesken aika vahva konsensus siitä, että omaishoitajien vapaapäiviin ja tukeen pitää panostaa enemmän kuin mitä virkamiehet on siinä pohjaesityksessä esittäneet. Se ehkä kertoo myös meidän arvomaailmasta espoolaisina päättäjinä, että me ollaan tiedostettu ja huomioidaan se, että omaishoitajien asema vaatii kohennusta.

Ja toisaalta me ymmärretään myös se, että ilman omaishoitajia tämä suomalainen sosiaali- ja terveystalouselämä olisi huomattavasti huonommissa kantimissa. Sen takia kaikki sellaiset palvelut ja tuki, jotka omaishoitajille osoitetaan, niin se on säästöä monesta muusta palvelusta. Äärimmäisen tärkeitä työtä tekevät omaishoitajat.

Mulla on ystäviä, jotka on omaishoitajia, iäkkäämpiä ihmisiä, joiden puoliso on sairastunut niin, että omaishoitajuus on sitten tullut vaihtoehdoksi, ja siihen vaihtoehtoon on tartuttu.

Toki moni on myös uupunut, ja on joutunut pohtimaan sitä että, löytyykö sitten sellainen paikka, jonne sen rakkaan läheisensä, jonka kanssa on saattanut vuosikymmeniä elää yhdessä, niin sitten, miten se hoito järjestetään, jos itse alkaa uupumaan sen taakan alla tai oma kunto ei kestä.

Minun oma äiti on muistisairas. Hän oli hyvin pitkään kotihoidossa, ja minulla itselläni oli myös semmoinen hetki, että minä pohdin, että otan hänet luokseni asumaan. Siinä vaiheessa, kun se ajatus tuli minulle, niin siinä vaiheessa hän oli vielä siinä kunnossa, että se olisi saattanut onnistuakin.

Mutta sitten aika pian sairaus eteni niin nopeasti, että mulle sanoi suoraan hoitajat ja lääkäri, että nyt hän vaatii jo 24/7 läsnäoloa ja minun työn kanssa, niin olisi ollut siinä vaiheessa aika mahdotonta järjestää se sitten niin.

Hän onneksi löysi sitten hyvän. Hänelle löydettiin hyvä hoivakotipaikka. Kävin siellä hänen kanssaan tutustumassa paikkaan. Hän on edelleen siellä ja hyvin tyytyväinen ja siellä on mukava käydä. Siellä on hyvä ilmapiiri. Mutta kun miettii että, onko se helppoa laittaa oma läheisensä hoivakotiin, niin ei se ole helppoa.

Tiedän omien ystävien kautta ja myöskin monien yhteydenottojen kautta, että kyllä omaishoitajat mieluummin haluaisi jaksaa, ja hoitaa sitä omaa rakasta siinä likellä kotonaan. Voisin kuvitella, että se olisi myös sille hoidettavalle se, että se ympäristö pysyy samana ja se rakas ihminen on siinä vierellä.

Muistisairaalla esimerkiksi hän on sellainen erikoinen jotenkin kyky olla läsnä, että vaikka he eivät muista ja käsitä niitä arkisia monia asioita, joita me aktiivielämässä mukana olevat käsitämme, niin he ymmärtävät läsnäolon.

He ymmärtävät tutun ympäristön. He ymmärtävät monet pienet asiat, jotka meiltä aktiivielämässä olevilta, oli sitten eläkkeellä tai työelämässä, niin jopa menee jotenkin niin kuin ohi katseen.

Mä muistan mun äidin kanssa, kun me käytiin rannassa, merenrannassa kävelyllä, niin hän huomasi linnut ihan eri tavalla. Hän pysähtyi katsomaan joutsenia aivan eri tavalla. Hän tiedosti niin kuin lintujen laulun. Hän pystyi osoittamaan sen, ja olemaan siinä hetkessä niin voimallisesti läsnä, että se opetti itseänikin niin kuin pysähtymään aivan eri tavalla siihen.

Ja sen takia minä ajattelen niin, että meidän pitäisi koko yhteiskuntana oikeastaan päästä pois siitä poissiirtämisen ajatuksesta, että ihmiset siirretään pois tietystä elämänvaiheesta, pois katseelta, pois näkyviltä. Vaan pitäisi ennemminkin tehdä näkyväksi. Tehdä näkyväksi myös meidän kuolevaisuus. Meidän haavoittuvaisuus, kuolevaisuus ja se millä tavalla elämä voi muuttaa muotoaan ihmisessä. Siis se hänen tapansa olla elossa voi muuttua. Hän on elossa. Niin kauan kun me kuollaamme, me ollaan elossa -tavalla tai toisella. Sen ihmisarvon tunnustaminen, niin siitä on kyse.

Myös siinä kun pitää tukea omaishoitajien tilannetta, auttaa heitä jaksamaan, koska se on se niin kuin ehkä suurin rikkaus, suurin lahja, jonka niin kun me yhteiskuntana voimme antaa sille hoidettavalle, kun siinä on se oma läheinen ihminen ja hän jaksaa tehdä sen oman läheisen läsnäolonsa siinä hoidettavan elämässä.

Pilvi Nummelin: No niin, eli omaishoito on tuttu monesta eri näkökulmasta sitten. Vähän itsekin tuossa sivusit sitä, että päivittäinen ja tämmöinen sitova hoivavastuu saattaa aiheuttaa työnteon kaltaista terveystyörisiä ja kuormitusta. Omaishoitajaliitto onkin esittänyt, että työsuojelusäädöksiä voitaisiin sitten ottaa koskemaan myös sitovassa läheis- ja omaishoitotilanteessa olevia. Tukemaan heitä. Miten itse näet, että miten läheis- ja omaishoitajan kuormitusta pitäisi ennaltaehkäistä?

Maria Guzenina: Siihen kuormitukseen ja väsymykseen puuttuminen siinä vaiheessa, kun ihminen on jo niin kun, se kamelin selkä on katkeamassa, niin siinä ollaan automaattisesti jo myöhässä.

Sen pitäisi tapahtua siinä vaiheessa sen toimintakyvyn ylläpitämisen, sen hyvinvoinnin vahvistamisen, kun tiedetään, että edessä tulee olemaan pitkä ja vaikea tie. Koska jokainen, joka on vähänkään perehtynyt omaishoitajuuteen ja siihen, millä tavalla meidän erilaiset vaikkapa muistiin liittyvät sairaudet etenee, niin tietää, että siellä ei helpotusta ole edessä kuin ehkä väläyksenomaisesti joinain pieninä hetkinä.

Mutta se elämän hiipuminen, niin se on väijäämättä siellä polulla edessä. Joskus se voi kestää hyvinkin pitkään. Sen takia se, että me vahvistetaan omaishoitajien toimintakykyä ja tiedostetaan tämä heidän edessään oleva polku hyvissä ajoin, ja luodaan jo sinne niitä tukitoimenpiteitä. Autetaan jaksamaan ennen kuin tulee se väsymys ja ihminen ikään kuin on pakotettu pyytämään sitä apua.

Tämän vuoksi mä olen itse kannattanut ajatusta vanhusten neuvolasta esimerkiksi. Sellaisesta paikasta, jonne niin kun voi matalalla kynnyksellä mennä. Tuoda sitä oman elämän arkea ja myöskin saada apua jo asioiden suunnitteluvaiheessa, kun tiedetään, että nyt läheinen on sairastunut, jälleen esimerkkinä vaikkapa muistisairaus. Sehän voi olla joku muu myöskin, mikä estää toimintakykyä, mutta hyvin yleinen on nimenomaan muistisairaus. Ja siinä vaiheessa tarjotaan jo niitä välineitä ja pidetään huolta siitä, että ne omaishoitajan vapaat toteutuu. Että on olemassa päivätoimintaa, joka toisaalta ylläpitää myöskin omaishoidettavan toimintakykyä, koska vaikka saattaa niin kun kognitiiviset kyvyt heikentyä, niin se fyysinen kunto saattaa olla aika hyväkin hyvinkin pitkän aikaa.

Olen nähnyt muistisairaita ihmisiä, jotka ilman minkäänkään ongelmia hyppii yhdellä jalalla, että se ei niin kuin ikään kuin kerro, että ihminen menee huonoon kuntoon vain siksi, että muisti ei enää sitten toimi niin kuin aiemmin. Sen takia tämmöiset erilaiset, mitkä helpottaa sitten niin kun molempien arkea, tukitoimet on äärimmäisen tärkeitä.

Pilvi Nummelin: Joo, sitten puhutaan hetki työikäisistä omaishoitajista. EU:kin on halunnut helpottaa työn ja hoivan yhteensovittamista ja on tullut EU:n työelämän

tasapainodirektiivi muutama vuosi sitten. Suomeenkin tuli sen myötä sitten 5 päivän mukainen palkaton vapaa läheisen hoidon tai avuntarpeen vuoksi työsopimuslakiin. Se oli se minimi mikä Suomessa otettiin käyttöön, mutta Omaishoitajaliitto ajaa sitten, että se voitaisiin pidentää 10 vapaapäiväksi, tai saattohoidossa 20 vapaapäiväksi vuodessa, ja siitä voisi saada myös korvausta. Pitäisikö sinun mielestäsi EU:n edistää työntekijän omaishoitovapaan pidentämistä ja muuttamista korvaukselliseksi?

Maria Guzenina: Pitäisi. Tässä itse asiassa nähdään, että tämä direktiivi on hyvä esimerkki pitkästä vaikuttamistyöstä ja siitä, että EU:sta tuleva lainsäädäntö implementoidaan suomalaiseen lainsäädäntöön usein ihan sellaisenaan ja sieltä tulee monia minimejä niin kuin tässä on tullut.

Minimihän ei tarkoita sitä, että siihen pitäisi tyytyä, vaan myös kansallisesti voidaan päättää paremmasta tasosta. Mutta pidän tätä hyvänä alkuna myös.

Kun me puhutaan työssäkävivistä omaishoitajista, niin hyvin usein siellä saattaa olla esimerkiksi vammaisen lapsi, kotona hoidettavana ja tässäkin tapauksessa näen, että kyse on inhimillisestikin katsoen tärkeästä asiasta, mutta myös kansantaloudellisesti katsoen tärkeästä asiasta. Eli tässä on kaksi puolta ja se inhimillinen puoli on ehkä kaikkein tärkein, mutta täytyy myöskin huomioida se, että kuinka paljon tulisi maksamaan, jos siellä ei olisi sitten omaishoitaja tukemassa vaikkapa vammaisen lapsen elämää.

Pilvi Nummelin: Hoivan tarpeen kasvun koskee koko Eurooppaa ja Omaishoitajaliittokin ajaa, että olisi tämmöinen EU:n laajuinen omaishoito-ohjelma, josta sitten EU-komission kehotuksesta jokaisessa jäsenvaltiossa voitaisiin sitten laatia myös oma omaishoito-ohjelma. Niin mitä painopisteitä näet, että tällaisessa ohjelmassa olisi hyvä olla?

Maria Guzenina: Se onkin iso ja tärkeä ohjelma, jonka täytyy ulottua hyvinkin laajalle. Ja kun me katsotaan niitä tarpeita, jotka liittyy omaishoitajien arkeen ja niitä tarpeita, jotka liittyvät hoidettavien arkeen, niin sitä ei saisi kaventaa ainoastaan siihen niin kun normaalisti ymmärrettävään omaishoitajuuteen. Vaan siinä pitäisi pystyä huomioimaan laajemmin vaikkapa erilaisissa yhteisöissä, jos me puhutaan, miten kaupunkeja rakennetaan, esteettömyys, jotka nykyään jo on vaatimuksena, että niiden täytyy olla. Mutta niin kun kaiken tällaisen kaavoituksesta alkaen, mihin kaavoitetaan esimerkiksi matalalla kynnyksellä päästäviä vanhusneuvoloita. Samalla tavalla kun me ajatellaan, että me tarvitaan lähipalveluina meidän neuvolajärjestelmä, niin samalla tavalla ajattelisin, että ikääntyvässä Euroopassa ja ikääntyvässä Suomessa me tarvitsemme matalalla kynnyksellä olevia palveluita, jonne pääsee ilman että joutuu 10 bussilla ja vaihdolla kulkemaan, tai omalla autolla liikkumaan. Että kävelyetäisyyden päässä suurissa kaupungeissa tai hyvien joukkoliikenneyhteyksien varrella, niin pitäisi pystyä saamaan sellaisia palveluita, jotka edesauttavat toimintakyvyn ylläpitämistä.

Pilvi Nummelin: No, miten toimit Euroopan parlamentissa läheisen omaishoitajien hyväksi?

Maria Guzenina: No, tässä oikeastaan se kysymys pitäisi kohdistaa teille, että mitkä on ne suurimmat tarpeet, joihin meidän poliitikkojen pitää pystyä vastaamaan. Ja varmaan tähän isoon ohjelmatyöhön tulee sisältymään nimenomaan sitä kuulemista ja kokemusten keräämistä ja parhaiden käytäntöjen huomioon ottamista, niin että voidaan levittää niitä siellä, missä ne on toimineet ja hyväksi koettu niin otetaan käyttöön muualla.

Hyviä maita mun mielestä omaishoitajuudenkin osalta on sellaiset maat, joissa iäkkäiden ihmisten hoito ja hoiva, ja vaikkapa juuri vammaisten lasten hoito ja hoiva, niin on ehkä hitusen inhimillisempää, ihmisläheisempää kuin meillä Suomessa perinteisesti on ollut.

Vaikkapa Hollanti ja Tanska, jossa on hyvin paljon tämmöistä toiminnallista tukea ylipäänsä iäkkäälle väestölle, mutta myös omaishoitajille, että on päivätoimintaa, joka on hyvin moninaista, että tehdään yhdessä asioita. Omaishoitajatkaan eivät joudu painimaan yksin, vaan on paljon tällaista vertaistukitoimintaa, jossa tehdään isolla joukolla tempauksia, tehdään retkiä. Sillä tavalla ollaan ihmisinä lähellä toisia. Tätä kulttuuria minä toivoisin myöskin tänne meille Suomeen.

Pilvi Nummelin: Kiitos sitten voit vielä loppuun kertoa, että minkä takia omaishoitajan kannattaa äänestää eurovaaleissa, jotka ei ole ehkä aina olleet ne suosituimmat äänestys äänestäjien kannalta.

Maria Guzenina: Nää eurovaalit tulee olemaan poikkeuksellisen merkittävät. Nyt jos mennään todella isoon kuvaan, niin jos me ajatellaan, että Eurooppa maanosana ikääntyy. Ja meillä on isoja haasteita, millä tavalla tulevaisuudessa me saadaan tänne Suomeen ja koko Eurooppaan esimerkiksi osaavaa työvoimaa, joka pystyy turvaamaan sen, että meillä on riittävästi palveluita.

Niin ei riitä, että Eurooppa ikään kuin katsoo vaan jo täällä oleviin, vaan tämä jakauma on sellainen, että me seuraavien vuosikymmenten aikana tullaan tarvitsemaan tänne työvoimaa muualta.

Se millä tavalla me saadaan se työvoima integroitua tänne? Millä tavalla esimerkiksi kielitaitoasiat voidaan turvata? Suomi on hyvin harvinainen kieli maailman mittakaavassa ja meidän pitäisi kuitenkin pystyä huomioimaan se, että iäkkäälle ihmiselle se oma äidinkieli on äärimmäisen tärkeä. Saattaa olla, että henkilö on puhunut 5 kieltä työelämässä ollessaan, mutta siinä vaiheessa, kun muistisairaus iskee, niin hän muistaa enää sen oman äidinkieltensä ja pystyy kommunikoimaan ainoastaan sillä.

Senkin takia on hyvin tärkeätä, että millä tavalla meillä koulutetaan sitten meidän hoito- ja hoivahenkilökuntaa. Millä tavalla me pystytään olemaan myös kielellisesti ihminen ihmiselle siinä vieressä, koska voi tulla paljon turhautumista, jos iäkäs ihminen ei tule ymmärretyksi. Siitä voi tulla sitten taas aivan turhanpäiväistä ongelmaa, joka olisi voitu välttää sillä, että meillä on riittävästi sellaista työvoimaa, joka pystyy olemaan iäkkäiden ihmisten tukena apuna ja kommunikoimaan myöskin iäkkään ihmisen omalla äidinkielellä.

Pilvi Nummelin: Kiitos paljon.

Maria Guzenina: Kiitos.